

Ege Bölgesinde Konvansiyonel ve Organik Zeytin Yetiştiriciliğinin Ekonomik Analizi

Fatma ÖZTÜRK^{1*} Mine YALÇIN² Dr Nurhan VAROL³

¹Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Ekonomi İstatistik Şubesi Bornova İZMİR f.ozturk@zae.gov.tr

²Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Ekonomi İstatistik Şubesi Bornova İZMİR sahra58@hotmail.com.tr

³Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Yetiştirme Şubesi Bornova –İZMİR
nurhanvarol@yahoo.com.tr

Özet: Bu çalışmada, insan beslenmesi ve sağlığı açısından çok önemli bir ürün olan zeytinin yetiştirilmesinde, konvansiyonel yöntemlere alternatif olarak organik tarım yöntemlerinin uygulanabilirliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Güney Ege Bölgesinin en önemli yağlık çeşidi olan Memecik zeytin çeşidinde Zeytincilik Araştırma Enstitüsünün Kemalpaşa üretim alanında 2004-2007 yılları arasında yürütülmüştür. Araştırmada organik parsellerde toprak verimliliğini artırmak amacıyla yeşil gübreleme, organik gübre, organik tarım yönetmeliğinde izin verilen mineral maddeler, konvansiyonel parsellerde ise kimyasal gübreler uygulanmıştır. Zeytin sineği popülasyon takibi Mc phail ve sarı yapışkan tuzaklar, zeytin güvesi ise delta tipi feromon tuzaklar ile yapılmıştır. Organik parsellerde zeytin sineği mücadelesinde Ecotrap, neemazal ve kaolin uygulamaları yapılmıştır. Konvansiyonel parsellerde mücadele Fenthion ile yapılmıştır. Organik zeytin üretiminin brüt üretim değeri ve brüt marjı geleneksel zeytin üretimine göre daha yüksek, değişken masrafı ise daha düşük bulunmuştur. Organik zeytin veriminin ise konvansiyonel zeytin verimine göre daha düşük olduğu saptanmıştır

Economic Analysis Of Conventional And Organic Olive Cultivation In The Aegean Region

Abstract: It was intended in this study to find out the practicability of the organic agricultural methods as an alternative for conventional methods and to reveal phenological, pomological and economical differences in cultivation of olive, which is a very important product for human nutrition and health. This study was carried out at the Kemalpaşa production field of the Olive Research Institute between the years of 2004 and 2007 using Memecik variety, which is the most important variety of olive oil in the Southern Aegean Region. During the study, green manuring, organic fertilizer, mineral substances that are allowed by the organic agriculture regulation were applied to raise the soil productivity in the organic blocks and chemical fertilizers were applied in the conventional blocks. Monitoring of olive fruit fly population was carried out by Mc phail and yellow sticky traps, and that of olive moth was carried out by delta type pheromone traps. In organic blocks, Ecotrap, neemazal and kaolin applications were conducted to fight against olive fruit fly. This fight was realized by Fenthion in conventional blocks. Organic olive yield was lower than conventional yield.

GİRİŞ

Günümüzde AB ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler başta olmak üzere dünyadaki pek çok ülkede çevrenin korunması konusundaki duyarlılık ve sağlıklı beslenmeye yönelik tercihler giderek yaygınlaşmakta organik zeytin ve zeytinyağına ilgi her geçen gün artmaktadır. Bu duruma paralel olarak dünya organik ürün pazarı da giderek büyümektedir. Diğer yandan ülkemizde, son yıllarda Valilikler, Özel idareler, Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından üreticilere ücretsiz veya az ücretli olarak zeytin fidanı dağıtılması, devletin diğer meyve ağaçları ile birlikte zeytin diken çiftçiye doğrudan gelir desteği sağlaması, hazine arazilerinin uzun süreli kiralanıp zeytin dikilebilmesi ülkemizde de bu konuda çalışmalar yapılmasını gerektirmiştir. Dünyada organik yetiştirilen zeytinlerden elde edilen natürel sızma zeytinyağı ve sofralık zeytinlere büyük bir talep

* (Sorumlu Yazar) Fatma Öztürk, ¹Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Ekonomi İstatistik Şubesi Bornova İZMİR f.ozturk@zae.gov.tr

bulunmaktadır. Bunun en önemli nedeni bu ürünlerin doğal yöntemlerle işlenmesi ve insan sağlığına yararlı olan bileşenleri daha fazla içermesidir.

Ülkemizde de Organik Zeytin Yetiştiriciliği yapan ve yapmak isteyen kişi ve kuruluşların sayısı her geçen gün artmaktadır. Ancak Ülkemizde organik olarak piyasaya sürülen zeytin ve zeytinyağı ürünlerinin yüksek fiyatlarından dolayı iç pazarda yeterli talebi görmemektedir. Aynı zamanda organik yetiştiricilik yapan üreticinin eline ürünü için yeterli bir fiyat geçmemektedir. Son yıllarda ülkemizden yurtdışına yapılan organik zeytin ve zeytinyağı ithalatının da oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durumun nedenleri; organik tarımda kullanılan bazı girdilerin ithalat yoluyla karşılanması nedeniyle fiyatlarının yüksek olması, kontrol ve sertifikasyon kuruluşuna ödenen maliyetlerin yüksek olması, organik yetiştiriciliğin koşullarının yeterince bilinmemesi ve gereken tarımsal uygulamaların yerine getirilmemesi nedeniyle oluşan verim düşüklüğü sayılabilir.

Çalışmamızda yetiştirme koşulları açısından organik yetiştiriciliğe oldukça uygun bir tarımsal ürün olan zeytinde organik zeytin yetiştiriciliği yapmak isteyen üreticilere yardımcı olmak amacıyla ekonomik yönden karşılaştırılarak; maliyetler açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Memecik zeytin çeşidinden seçilen ağaçlarda sulama, gübreleme, budama, toprak işleme, hastalık ve zararlılarla mücadele, toprak işleme ve hasat gibi kültürel işlemler uygulanmıştır. Organik ve konvansiyonel yetiştiricilik yapılan ağaçlarda her yıl yaprak ve toprak analizleri yapılarak elde edilen sonuçlara göre konvansiyonel bloklardaki ağaçlara kimyasal gübreler, organik parsellerdeki ağaçlara ise organik gübreler uygulanmıştır. Bitki koruma çalışmaları yönünden zeytinde ekonomik düzeyde zarara yol açan Zeytin Sineği (*Bacterocera oleae* Gmel.) Zeytin Güvesi (*Prays olea* Bern), Zeytin Kabuklu Biti (*Parlatoria oleae* Colvee), Zeytin Halkalı Leke hastalığı (*Spilotea oleagina* Cast), Zeytin Dal Kanseri (*Pseudomonas savastanoi* Smith) ve Zeytinde *Verticillium solgunluğu* (*V.dahliae* Kleb.) hastalık ve zararlılarının takibi yapılmıştır. Zeytin sineği popülasyonunun takibinde organik, konvansiyonel ve kontrol bloklarında Haziran ayından itibaren besin tuzakları (McPhail) ve sarı yapışkan tuzaklar asılarak haftalık popülasyon takibi yapılmıştır. Zeytin sineği zararının ekonomik zarar eşiğini geçtiği yıllarda organik parsellerde Ecotrap, neemazal, kaolin uygulamaları yapılmıştır. Konvansiyonel parsellerde ise insektisit (Lebaycid) uygulaması yapılmıştır. Zeytin güvesi ergin popülasyonu takibi için Mart sonu Nisan başından itibaren organik, konvansiyonel ve kontrol bloklarına Delta tipi feromon tuzakları ağaçlara asılmıştır. Tuzaklar haftada bir defa kontrol edilerek kelebek adeti tespit edilmiştir. Çalışma süresince zeytin güvesi zararı ekonomik zarar eşiğini aşmaması nedeniyle bu zararıya karşı herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Diğer hastalık ve zararlıların takibi yapılmış, ancak herhangi bir zarara rastlanmadığı için uygulama yapılmamıştır.

Çalışmada organik ve konvansiyonel zeytin yetiştiriciliğinin ekonomik açıdan değerlendirilmesinde brüt marj hesaplaması yapılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Organik Zeytin Üretim Dalında Girdi Kullanım Düzeyi

Çalışma organik ve konvansiyonel zeytin yetiştiriciliğinin ekonomik anlamda değerlendirilmesinde brüt marj hesaplaması yapılmıştır. Brüt üretim değerleri ve değişen masraflar 2004, 2005, 2006 ve 2007 yılları için incelenmiştir. Brüt üretim değeri; üretim dalının bir muhasebe döneminde yarattığı toplam üretim değeri olarak, değişen masraflar ise; iş gücü (Erkek iş gücü birimi, Kadın iş gücü birimi), çeki gücü, materyal masrafları (gübreleme, ilaçlama vb.) olarak ele alınmıştır.

Brüt Üretim Değeri ve Brüt Marj

Zeytin brüt marjları değerlendirildiğinde 2004, 2005, 2006 ve 2007 yıllarında organik zeytin üretiminin brüt marjı konvansiyonel üretime göre yüksek bulunmuştur (Çizelge 1). İlk iki yıl organik zeytin veriminde düşüş görülmekle birlikte, 2006 yılında %11 verim farkı gerçekleşmiştir. Eldeki veriler dört yıllık ortalama ile değerlendirildiğinde organik zeytindeki verimin %1,3 daha düşük olduğu görülmektedir (Çizelge 2). Organik tarımda uygulanan mücadele yöntemleri ve gübreleme daha yüksek maliyet unsuru olarak değerlendirilmiştir. Organik zeytin fiyatlarına yönelik pazar araştırmasında organik zeytinin üreticiden alım fiyatının konvansiyonel sistemde üretilmiş zeytine göre % 10-15 fazla olduğu, zeytinyağında ise bu oranın %15-25 oranında artabildiği, market raflarında ise yaratılan katma değer etkisi ile fiyatların iki hatta üç katına kadar çıkabildiği görülmüştür.

Organik zeytin yetiştiriciliğinde konvansiyonel yetiştiriciliğe göre verimde önemli bir farklılık olmamıştır. Maliyetler organik üretim sisteminde nispeten yüksek bulunmuştur.

Çizelge 1: Zeytin Üretiminde Değerlendirmeye Alınan Girdi ve Ürün Fiyatları (YTL/kg)

	2004	2005	2006	2007
Biofarm gübre		0,46	0,50	0,56
Perl humus		1,25	1,65	1,80
Boraks		1,55	1,70	2,27
Amonyum nitrat	0,27	0,29	0,33	0,38
Amonyum sülfat	0,27	0,25	0,36	0,40
Di amonyum fosfat	0,50	0,53	0,59	0,68
Potasyum sülfat		0,65		
Triple süper fosfat	0,49	0,51	0,59	0,65
Üre	0,35	0,42	0,51	0,70
Fiğ			3,20	
Arpa			0,75	
Ecotrap	1,40YTL/adet			
Lebaycid	28,5YTL/kg			
Kaolin			4,80	
Neemazal	81YTL/kg			
Erkek işgücü birimi	20YTL/gün	22YTL/gün	25YTL/gün	30YTL/gün
Kadın işgücü birimi		17YTL/gün	20YTL/gün	25YTL/gün
Konvansiyonel tane	1,05	1,10	1,20	1,35
Organik tane	1,16	1,21	1,38	1,65

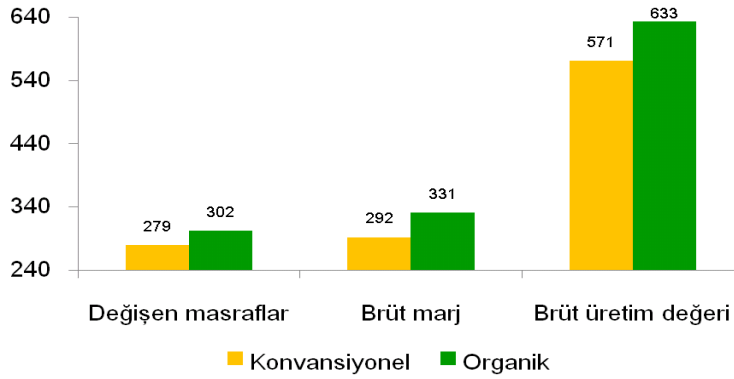
Çizelge 2: Zeytin Üretiminin İşletme Türlerine Göre Brüt Marjı

Gelir Unsurları	İşletme Türleri							
	Konvansiyonel zeytin üretimi				Organik zeytin üretimi			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Brüt Üretim Değeri (YTL/Da)	141,7	587,8	1266,4	293,7	105,3	602,8	1548,8	276,5
Değişen Masraflar (YTL/Da)	39,8	261,5	530,4	285,5	329,0	295,7	231,7	353,8
Brüt Marj (YTL/Da)	101,9	325,0	736,0	8,2	-223,7	307,1	1317,1	-77,3
Ağaç Başına Düşen Brüt Marj (YTL)	3,2	10,1	23,0	0,2	-6,9	9,5	41,1	-2,4

Çizelge 3: Organik ve konvansiyonel zeytin üretiminin karşılaştırmalı analizi

İşletme Türleri	Verim (Kg/ağaç)	Değişen masraflar (YTL/da)	Üretici eline geçen fiyat (YTL/kg)	Brüt Marj (YTL/da)
	(2004-20070rt)	(2004-20070rt)	(2004-20070rt)	(2004-20070rt)
Konvansiyonel zeytin üretimi	14,9	279,3	1,187	292,7
Organik zeytin üretimi	14,7	302,5	1,335	330,8
%Değişim	-1,3	-7,6	11,0	11,5

Grafik 1: Organik ve konvansiyonel zeytin üretiminde ekonomik değerlendirme (2004-2007) YTL/da

Dört yıllık ortalama ekonomik veriler değerlendirildiğinde, değişen masraflar organik üretimde %7,6 yüksek bulunmuştur. Organik üretimde brüt marj % 11,5, brüt üretim değeri % 11 daha yüksek bulunmuştur (Grafik 1).

Çalışmamızın ekonomik analizinde (Demiryürek, 2004) tarafından yapılan Dünya’da ve Türkiye’de organik tarımın gelişmesinin değerlendirildiği çalışmada zeytinin organik yetiştiriciliğinde %5-20 arasında verim düşüklüğü bulunmuştur. Çalışmamızda da ilk yıllarda organik bloklarda %11 verim düşüklüğü tespit edilmiştir. Bu bakımdan sonuçlar arasında bir paralellik söz konusudur. Yapılan ekonomik değerlendirmede organik zeytin yetiştiriciliğinde net karlılık konvansiyonel üretime göre %25-60 düşük bulunmuştur. Gerçekleştirdiğimiz çalışmada ise organik yetiştiricilikte konvansiyonel yetiştiricilikten daha yüksek bir karlılık görülmüştür. Bu bakımdan sonuçlar arasında farklılık söz konusudur.

SONUÇ

Yapılan ekonomik analizlerde, organik uygulamaların tane zeytin bazında verim değerleri daha düşük oluşurken, değişen masraflar %7 oranında yükselmiştir. Çiftçi eline geçen fiyatlar organik zeytin yetiştiriciliğinde %11 düzeyinde artarken, brüt marjı %11,5 daha yüksek bulunmuştur. Organik yöntemlerle üretilen zeytin ve zeytinyağı ürünlerinin iç ve dış pazarda daha uygun fiyatlarla daha yüksek bir talep görmesi için öncelikle girdi maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla kendi öz kaynaklarımızı kullanarak girdi temin edilmelidir, Organik yetiştiriciliğin koşulları yerine getirilerek ürün kalite ve kantitesinin artırılması gerekmektedir. En önemlisi de Organik Yetiştiricilik yapan üreticilerin daha fazla desteklenmesi gerekmektedir. Organik Tarımsal Üretim; gelecek nesiller için daha sağlıklı ve kaliteli ürün elde etmek, toprak verimliliğimizi ve su kaynaklarımızı korumak, ulusal ekonomimizi desteklemek, sağlıklı bir çevrede yaşayabilmek amacıyla geliştirilmesi ve desteklenmesi gereken bir üretim şeklidir.

Genel olarak dünya organik tarım ürünleri pazarındaki payımız çok düşüktür. Yurt içi üretimimiz dış pazar talebine göre şekillenmektedir. Organik tarımın felsefesi; sağlıklı doğal ve yaşanılabilir bir çevre, sürdürülebilir bir üretim sistemi ve kaliteli sağlıklı ürünler elde etmektir. Ülkemiz organik zeytin üretimi açısından çok elverişli şartlara ve büyük bir potansiyele sahiptir.

KAYNAKLAR:

1. Demiryürek, K., 2004. Dünya ve Türkiye’de Organik Tarım. HR. Ü.Z.F. Dergisi, 2004, 8 (3/4):63-71.
2. Genel Organik Tarımsal Üretim Verileri. 2007. Tarımsal Üretimi Geliştirme Genel Müdürlüğü. http://www.tugem.gov.tr/tugemweb/bv_organiktarim/genel_organik_uretim.mht
3. Tzouvelekas, V., Pantzios, C.J., Fotopoulos, C., 2001. Technical efficiency of alternative farming systems: the case of Greek organic and conventional olive-growing. Food Policy (2001) 549-569.
4. Varol, N., Öztürk, F., ve Ark, 2008, ‘Ege Bölgesinde Organik Zeytin Yetiştiriciliği’, Tarım Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Proje No: 111. 05. 2. 001, İzmir.
5. Vossen, P., 2003. The Spanish “Olipe” Trap for Organic Control of Olive Fruit Fly. University of California Cooperative Extension Santa Rosa, CA 95403 (707) 565-2621.